

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, кандидата педагогічних наук,

доцента Гури Тетяни Віталіївни

на дисертаційну роботу

Пономаренка Павла Миколайовича

«ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

У МАЙБУТНІХ ОФЦЕРІВ

У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Детальний аналіз дисертаційної роботи Пономаренка Петра Миколайовича на тему «Формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах», що представлена для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії у Національному технічному університеті «Харківський політехнічний інститут», дає змогу зробити комплексний висновок щодо її актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності та значущості отриманих результатів, наукової новизни, теоретичної та практичної цінності, надати загальну оцінку дисертації.

1. Актуальність теми та зв'язок з науковими планами і програмами

У сучасних умовах ведення військових дій в Україні, коли нагальною потребою суспільства є захист суверенітету та територіальної цілісності країни, забезпечення національної безпеки, відстоювання демократичних і гуманістичних цивілізаційних цінностей, особливої актуальності набуває проблема удосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ). Одним із важливих завдань такої підготовки має бути формування високого рівня управлінської компетентності у курсантів, починаючи з тактичного рівня військової освіти на первинних посадах офіцерського складу. Майбутні офіцери сил оборони тактичного рівня мають бути якісно підготовленими до здійснення процедур

планування та прийняття військових рішень, мотивування, координації, контролю особового складу військового підрозділу, у тому числі в бойових і надскладних умовах сьогоденних викликів.

2.Зв'язок теми з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження відповідає роботам у межах наукової школи кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами імені академіка І. Зязюна Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (НТУ «ХПІ») «Формування особистості лідера в науці, освіті, бізнесі». Дослідження виконано відповідно до науково-дослідної теми кафедри «Розвиток лідерських компетентностей здобувачів вищої освіти в системі підвищення якості їх підготовки» (№ ДР 0124U004395), згідно з якою здобувачем як виконавцем обгрунтовано важливість лідерських якостей майбутніх офіцерів у структурі їх управлінської компетентності, а також здобувач впроваджував результати дисертаційного дослідження в рамках ініціативної теми кафедри «Розвиток лідерських компетентностей здобувачів вищої освіти в системі підвищення якості їх підготовки» та госпдоговірної тематики «Формування управлінської компетентності юристів ТОВ «ЮК» ФАСТ-ЮСТ», яка була виконана з 03.03.2025 р. по 03.03.2025 р.(договір №87130 від 28.01.2025 року.),

3.Наукова новизна одержаних результатів

Дисертація містить наукову новизну, значення результатів дослідження полягають у тому, що:

- *вперше* розроблено, теоретично обгрунтовано та експериментально перевірено ефективність застосування педагогічних умов формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах: мотивація майбутніх офіцерів до якісного здійснення управлінської професійної діяльності, заснованої на принципах моральності та гуманізму; застосування методу коучингу для забезпечення професійно-особистісного розвитку майбутнього офіцера, спрямованого на формування та удосконалення мотиваційного, когнітивного, функціонального, педагогічного та особистісного компонентів управлінської

компетентності; використання імітаційних методів навчання, які дозволяють курсантам набувати дієвих знань, розвивати практичні уміння та здатності і отримувати досвід виконання управлінських функцій;

- *уточнено* сутність поняття управлінської компетентності майбутніх офіцерів як інтегрованого складника професійної підготовки, який обумовлює їхню здатність до ефективної військово-управлінської діяльності у мирний і воєнний час на основі здобутих знань, умінь, навичок та особистісно-професійних якостей, а також структурні компоненти управлінської компетентності майбутніх офіцерів: мотиваційний, когнітивний, функціональний, педагогічний, особистісний;

- *подальшого розвитку* набуло визначення критеріїв та показники сформованості управлінської компетентності у майбутніх офіцерів.

Вважаю, що робота дисертанта є внеском у формування компетентності майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах, зокрема управлінського напрямку.

4. Практична цінність отриманих результатів та рекомендації щодо їх подальшого використання.

1. Дослідження має певну практичну цінність, оскільки автор наполягає на практичному впровадженні педагогічних умов формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів в освітній процес вищих військових навчальних закладів, що дозволяє удосконалити процес засвоєння курсантами дисциплін фахової підготовки тактичного рівня на первинні посади офіцерського складу та сприяти розвитку в них більш високого рівня означеної компетентності, а розроблені критерії, показники, система діагностики рівнів сформованості управлінської компетентності може бути використана для моніторингу прогресу курсантів у їх становленні як майбутніх командирів. Отримані результати дослідження можуть бути використані науково-педагогічними працівниками вищих військових навчальних закладів у процесі викладання фахових дисциплін, в удосконаленні освітньої програми курсів професійної військової освіти, у розробці робочих

програм і силабусів дисциплін, написанні підручників і навчально-методичних посібників. Результати дослідження впроваджено у освітній процес Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (довідка № 871 від 05.08.2024 р.), Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба (довідка № 176/176/51/308/115/пс від 30.07.2024 р.), Національної академії Національної гвардії України (акт від 24.07.2024 р.). Документи, що підтверджують впровадження результатів дослідження наведено у Додатку Б.

5. Повнота викладення матеріалів дисертації в наукових працях, які опубліковані автором. За результатами дослідження дисертаційної роботи опубліковано наукових праць, з них у фахових наукових виданнях, рекомендованих ДАК Міністерства освіти і науки України – 5, наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації -12. Зазначене вище дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають значення для удосконалення професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах, а саме, їх управлінської компетентності.

6. Аналіз змісту дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Робота Пономаренка П.М. є завершеною науковою роботою, містить анотацію – українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел і додатки.

Дисертація присвячена педагогічним умовам формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

Об'єктом дослідження є процес професійної підготовки майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

В роботі зроблено спробу розробити, теоретичне обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність застосування педагогічних умов формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах.

У першому розділі узагальнено стан розробленості проблеми формування управлінської компетентності майбутнього офіцера; уточнено особливості управлінської діяльності військового офіцера тактичного рівня на первинних посадах його кар'єри, які мають бути враховані у процесі формування управлінської компетентності у курсантів вищих військових навчальних закладів; сутність поняття управлінської компетентності майбутнього офіцера як інтегрованого складника професійної підготовки, яка обумовлює його здатність до ефективної військово-управлінської діяльності у мирний і воєнний час на основі здобутих знань, умінь, навичок та особистісно-професійних якостей; визначено та охарактеризовано структурні компоненти управлінської компетентності майбутнього офіцера: мотиваційний, когнітивний, функціональний, педагогічний, особистісний.

У другому розділі розроблено й обґрунтовано педагогічні умови формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах, які включають: мотивація майбутніх офіцерів до якісного здійснення управлінської професійної діяльності, заснованої на принципах моральності та гуманізму; застосування методу коучингу для забезпечення професійно-особистісного розвитку майбутнього офіцера, спрямованого на формування й удосконалення мотиваційного, когнітивного, функціонального, педагогічного та особистісного компонентів управлінської компетентності; використання імітаційних методів навчання, які дозволяють курсантам набувати дієвих знань, розвивати практичні уміння та здатності і отримувати досвід виконання управлінських функцій.

Третій розділ дисертації присвячено особливостям організації та методиці педагогічного експерименту, який проходив у природних умовах у 2021–2024 рр. і включав три етапи - констатувальний, формувальний, контрольний та передбачав застосування сукупності експериментальних

методів дослідження: бесіда, спостереження, анкетування, опитування, тестування, метод експертних оцінок. Експериментальна робота з майбутніми офіцерами проводилася у процесі здобуття ними ступеня вищої освіти бакалавр у рамках формальної освіти та оволодіння тактичним рівнем військової освіти на первинних посадах офіцерського складу. Базою педагогічного експерименту були Військово-юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та Національний університет повітряних сил імені Івана Кожедуба. У дослідженні взяли участь курсанти II–IV курсів цих ВНЗ у кількості 245 осіб і 19 викладачів.

Висновки, сформульовані у роботі, висвітлюють результати дослідження як вирішення висунутих в дисертації завдань. В цілому висновки відповідають вимогам, які висуваються до результатів дисертаційного дослідження на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Список літератури досить широко охоплює предметне поле дослідження, певною мірою відображає опрацювання автором значної кількості джерел психолого-педагогічного змісту (в тому числі вітчизняні), філософських наукових робіт: всього 236 найменувань, з них 20-іноземних авторів.

Додатки, їх 12 містять інформацію про список публікацій, впровадження результатів дисертації, результати експериментів та методичні матеріали до занять з формування управлінської компетентності.

7. Достовірність отриманих результатів та висновків

Достовірність отриманих результатів зумовлено поставленими метою та завданнями, а також використанням відповідної методології дослідження. Крім того, достовірність заявлених положень обґрунтовується комплексним підходом у вивченні визначеного об'єкта, що також зумовлює і низку певних методів, які були використані в процесі дослідження.

8. Оформлення дисертації, дотримання вимог академічної доброчесності та повнота викладення наукових положень та результатів в опублікованих працях

Дисертація виконана з дотримання вимог академічної доброчесності, отримані результати дають підстави говорити про оригінальність роботи. У тексті містяться авторські ідеї, і не виявлено використання ідей інших науковців без посилання на їх роботи.

Основні ідеї автора та результати дослідження викладено у п'ятьох фахових статтях, а також дисертант активно приймав участь в українських та закордонних конференціях, де була проведена апробація ідей, що викладено у дисертаційному дослідженні.

9. Недоліки та зауваження до дисертаційної роботи

9.1. Бажано було б більш детально проаналізувати необхідність лідерських якостей як складової особистісного компоненту управлінської компетентності майбутнього офіцера.

9.2. В підрозділі 3.1 бажано було б навести теми бесід, які проводились для оцінки рівня сформованості управлінської компетентності у майбутнього офіцера.

9.3. Вважаємо, що робота б тільки виграла, якби увагу було б приділено також формуванню креативності у майбутніх офіцерів.

9.4. Дисертація містить деякі орфографічні та стилістичні помилки та неточності в тексті: наприклад, на с.18 [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 3–4]; с. 24 [Ошибка! Источник ссылки не найден., с. 205–206] та далі по тексту. Деякі таблиці розриваються, а не оформлене їх продовження: наприклад, таблиця на с. 64-65.

10. Висновки

Дисертаційна робота Пономаренка Павла Миколайовича є завершеною науково-дослідною роботою, яка містить науково-обґрунтовані результати, має наукову новизну та дає перспективи подальших досліджень. Тема дослідження відповідає галузі знань 01 – Освіта/педагогіка та спеціальності 011 – «Освітні, педагогічні науки».

Отже, враховуючи актуальність теми, отримані результати та певну практичну значущість вважаю, що дисертаційна робота Пономаренка Павла Миколайовича «Формування управлінської компетентності у майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах», відповідає вимогам 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціальної вченої ради Закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р. № 44 та вимогам до оформлення дисертації МОН України від 12.01.2017 № 40, а сам автор, Пономаренко Павло Миколайович, заслуговує присудження йому наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки».

Рецензент – кандидатка педагогічних наук,
доцентка, професорка кафедри
педагогіки і психології управління
соціальними системами ім. акад. І.А.Зязюна
Національного
технічного університету «Харківський
Політехнічний Інститут»
11.04.2025

Тетяна ГУРА

